

ses som ett fenomen, utan får helt olika effekter och leder till olika reaktioner i olika kulturer. Det går inte att jämföra det öppna USA med det slutna Europa och det nästan instängda Japan.

MÖJLIGHET FÖR ALLA

Traditionell handelsteori brukar hävda att om två länder med samma ekonomiska förutsättningar konkurrerar med varandra, kommer så småningom produktionen att flytta över till det land som har lägst kostnader och lägst löner. Mycket av vad vi ser tycks bekräfta den tesen; när produktion och tjänster går lätt att flytta, kommer den att hamna i de fattigaste länderna. De fattiga länderna har genomsnittligt blivit rikare. Rader av stater som för några årtionden sedan tillhörde de fattigaste har nu kunnat skapa betydande välstånd. Fransmannen Daniel Cohen accepterar i *The wealth of the world and the poverty of nations* inte detta nollsummespel. Det finns ingen saklig grund för en sådan syn. Tvärtom innebär globaliseringen en möjlighet för de industrialiserade länderna att förändras och utvecklas mot större välstånd – om inte internationaliseringen ses som en fiende.

De flesta svenska böcker om globaliseringen har enklast uttryckt tyckt illa om den. Ett uppmuntrande undantag är Bror Perjus *Casino jorden*. Perjus är fackföreningsman och älskar inte den internationella finansmarknaden. Men Perjus är, till skillnad från de flesta som skriver från vänster om globaliseringen, optimistisk. Han är ingen nationalstatskramare.

Det är inget fel på globaliseringen i sig, menar Perjus, men vi behöver inte acceptera de orättvisor som har följt i dess spår. Det är inte den internationella ekonomin och världsbolagen som är hotet, utan den ojämna fördelningen av makt.

NY MAKTBALANS

Det finns en lösning, menar Perjus. Den ligger inte i mer statsinterventionism, utan i fackets motmakt. Vi måste få en ny maktbalans. Det är en synpunkt som börjar dyka upp lite här och var. Pehr Gyllenhammar för fram den i decembernumret av fackförbundetstidningen *Dagens Arbete* när han prisar facket för dess långsiktighet – i motsats till kapitalägarna som hela tiden kräver kortsiktiga vinster.

Svante Nycander, som i åratals har kritiserat den svenska fackföreningsrörelsens alltför stora makt, har nu i

en bok studerat USA och menar att facket i USA har varit alltför tillbakaträngt.

Man behöver inte dela Perjus åsikt för att se att han, liksom Daniel Cohen, tar upp en helt ny diskussion.

Globaliseringen är given, låt oss då diskutera hur vi ska leva i den nya världen!

Olle Wästberg (olle@wastberg.nu) lämnar nu svensk politik (tidigare riksdagsledamot och statssekreterare i finansdepartementet) för att bli generalkonsul i New York.

AMERIKA

Wolfes underhållande misslyckande av Marie Söderqvist

FÖR NÅGRA ÅR SEDAN kom Joyce Carol Oates (en av USA:s skickligaste författare och främsta skildrare av den amerikanska själens mörkare skrymslen) *What I lived for*, ut på svenska.

Den handlar om Jerome Andrew Corcoran, allmänt kallad Corkey, i Union City. En fränskild, medelålders man i fastighetsbranschen, aningen försupen, utrustad med en betydligt yngre, vacker älskarinna, en snygg bil, ett antal miljoner och en obrottslig tro på sig själv. Boken är en odysse genom en amerikansk mans liv, och ger på samma gång en bild av Amerika. Efter hand, medan Corkeys nyktra stunder blir allt färre och ekonomin i hans vacklande imperium allt sämre, skruvas tempot upp och det slutar som det bara kan göra i USA: i ett ensamt utfört hjältedåd, bestående av lika mycket mod som tur.

Corkey skulle kunna vara lillebror till Charlie Crocker, huvudpersonen i Tom Wolfes nya roman *A man in full*. Crocker är bara så mycket mer, av allt. Han har blivit

Författare: Tom Wolfe
Titel: A man in full
Förlag: Penguin Books, 1998.

”Till skillnad från Oates nöjer sig inte Wolfe med att berätta sin huvudpersons historia. Wolfe vill något mycket större. Han vill berätta historien om Amerika. Den slutgiltiga och definitiva historien om Amerika. De 742 sidorna svämmar över av sex, pengar, lyx, fängelsekunder, fattigdom, rasism, fåfänga och ett ständigt socialt tävlande.”

miljardär i fastighetsbranschen, har en egen plantage, en ny fru som är mer än trettio år yngre, samt privatflygplan. Han bränner hela Corkeys årsinkomst på mindre än en månad.

HISTORIEN OM AMERIKA

Till skillnad från Oates nöjer sig inte Wolfe med att berätta sin huvudpersons historia. Wolfe vill något mycket större. Han vill berätta historien om Amerika. Den slutgiltiga och definitiva historien om Amerika. Han tar i så att han fullständigt spränger sin roman. De 742 sidorna svämmar över av sex, pengar, lyx, fängelsekunder, fattigdom, rasism, fåfänga och ett ständigt socialt tävlande. Det bara rinner ut från sidorna, snabbare än man hinner ta emot. Och snabbare än att Wolfe riktigt hinner med att bygga upp sitt verk.

Att förpacka hela Amerika i en bok är förmodligen ett omöjligt projekt, åtminstone om man också har någon sorts litterära ambitioner. Det har Wolfe. Men där misslyckas han, helt enkelt därför att han dragit ut på ett omöjligt uppdrag. Men det är ett magnifikt och sällsynt underhållande misslyckande.

Att personerna i boken egentligen inte riktigt blir några fullvärdiga gestalter utan mest symboler för vissa samhällsklasser och beteenden gör inte så mycket. För det är samhället skildrat genom dessa personer som är det intressanta; vad Wolfe beskriver för sina läsare är ett Amerika som fortfarande präglas av rasmotsättningar, där den vite machomannen tror sig vara alltings mått, och där pengar eller bristen på dem bestämmer allt. Ett land där dynamiken och de snabba sociala kasten är både brutala och fascinerande.

SEX, PENGAR OCH MAKT

Det är ingen sympatisk bild av mänskligheten som tecknas. Alla deformerar och ingenstans är det

ideal eller moral som styr. Det är pengar och den makt och de möjligheter till sex, som pengar ger, som är drivkraften bakom allt.

Wolfe har slängt in godheten i form av en otursdrabbad ung man som under sin fängelsevistelse av en slump får en bok om stoikerna i sin hand och plötsligt inser hur fåfänga och förgängliga de amerikanska framgångsidéerna är. Men denne unge man framstår både som en otymplig skrivbordskonstruktion och en galning. En hjälte som tillbeder Zeus är inte alldeles trovärdig. Men han behövs för att knyta ihop historien och få till ett slut.

SJÄLVLYSANDE BILD

I grunden är *A man in full* en upprepning av succén *Fåfångans fyrverkerier* (1987). Grundstommen är spänningen mellan svarta och vita, och en detaljbeskrivning av en rik mans plågsamma och utdragna fall. Runt detta kretsar strävsamma jurister, som alla vill upp, politiker som bakom ridåerna viskar i rätt perso-

ners öron och som för att behålla sina ämbeten är beredda till vad som helst. Och kvinnor som är mer eller mindre vackra och sexvilliga statister. Det är en brygd som tillsammans med Wolfes detaljerade beskrivningar av interiörer skapar en gräll, och i somliga avsnitt självlysande bild av Amerika.

Men det är just detta med ambitionen. Medan Joyce Carol Oates som skriver om en man och hans värld och därför lyckas ge en fördjupad och trovärdig bild av just den skärvan av USA, vill Wolfe fånga allt som rör sig i det amerikanska samhället och alla sorters män, och förmår därför inte utrusta sina gestalter med några större djup. Men det förhindrar inte att *A man in full* i sina stycken bjuder på lysande beskrivningar av den amerikanska drömmen betraktad från lite olika håll.

Marie Söderqvist (marie.soderqvist@svd.se) är ledarskribent i Svenska Dagbladet

TELEVISIONEN

Skyll inte på teven! av Fredrik Haage

TELEVISIONEN ÄR inne i en dramatisk utvecklingsperiod. Samtidigt som digitalteve står och väntar på att ta stafettpippen från satellitteve på väg mot oanade framtidsmöjligheter, befinner sig teve som fenomen sedan några år under alltmer vässad kritik. Teve sägs ha dramatiska, negativa effekter på inte bara det offentliga samtalet utan på det publika livet överhuvudtaget, demokratin medräknad.

Det är hårda ord. Den skarpaste anklagelsen har hörts från världens just nu mest namnkunnige statsvetare,

amerikanen Robert D Putnam. Denne hävdar i en essä från 1996 att televisionen bär huvudansvaret för den drastiska minskning av medborgerligt engagemang som skett i USA de senaste decennierna.

HAR INTE MED ÅLDERN ATT GÖRA

Putnam har funnit att äldre människor genomgående hyser mer tillit till andra personer och är samhälleligt engagerade på ett helt annat sätt än efterkommande generationer. Men poängen är att dessa egenskaper inte har med den exakta åldern i sig att göra. Det är en generationsfråga. Människor födda efter kriget – de som vuxit upp med televisionen – uppvisar inte alls samma förmåga

Författare: Pierre Bourdieu
Titel: Om televisionen
Förlag: Brutus Östlings Bokförlag Symposium, 1998